

9. fejezet 1. gyakorló feladat

Egy termék piacán egyetlen termelő van. A monopolista vállalat teljes költség-függvénye $TC = 1,5Q^2 + 5Q + 20$ volt. A monopolista a teljes piaci kereslettel szembesül: $P = 35 - 3,5Q$.

- a) Írja fel a vállalat teljes bevételi függvényét! Mekkora lenne a bevétel-maximalizáló kibocsátás? Mekkora lenne itt a vállalat profitja?
- b) Írja fel a vállalat teljes profit függvényét és határozza meg a profitmaximalizáló kibocsátást! Határozza meg a profitmaximumban érvényes árat, az átlag és a határköltség nagyságát, valamint vezesse le a profitot.
- c) Írja fel a vállalat határbevételi függvényét, és számítsa ki a profitmaximumban a határbevétel nagyságát!
- d) Számítsa ki a profitmaximumban a kereslet árrugalmasságát! Hogyan általánosítható a kapott eredmény?
- e) Mutassa be, hogy társadalmilag hatékony lenne eggyel többet termelni, de a monopólium számára nem.

megoldás: lásd videó

9. fejezet 2. gyakorló feladat

Egy monopolista vállalat határköltség-függvénye $MC = 2Q$. Legyen a termelés fix költsége 200! A piaci keresleti függvény a vállalat számára releváns szakaszon D: $Q = 875 - 2,5P$ (ha $P \leq 300$).

- a) Milyen ár maximalizálná a profitot ezen a piacon? Mekkora a maximálisan elérhető profit?
- b) Egy piackutató cég kideríti, hogy a teljes piac valójában összesen 300 fogyasztóból áll, amiből 200 „A” típusú, és 100 „B” típusú fogyasztó. Az „A” típusú fogyasztók egyéni keresleti függvénye $P = 550 - 400q_A$, a „B” típusú fogyasztóké pedig $P = 300 - 50q_B$. Mutassa be, hogy a vállalat növelhetné a profitját, ha az egyik piacról a másikra vihetne át termékeket!
- c) Mekkora maximális profitra tehet szert a vállalat, ha különböző árat szabhat meg a kétféle típusú fogyasztónak?
- d) A piackutató cég milyen árat kérhet a fenti információért?

megoldás: lásd videó

9. fejezet 3. gyakorló feladat

Egy monopólium terméke iránt a piaci kereslet $P = 220 - 0,8Q$. A terméket $MC = 70 + 0,4Q$ határkölséggel tudja előállítani a vállalat. A termelés fix költsége 3125.

- a) Határozza meg a profitmaximalizáló árat és mennyiséget! Mekkora a maximálisan elérhető profit? Mekkora a fogyasztói többlet?
- b) Tegyük föl, hogy a fenti határkölség függvény egy tökéletesen versenyző iparág iparági határkölség függvénye! Mekkora lenne így a profitmaximalizáló termelés és a maximálisan elérhető profit? Az optimumban mekkora a fogyasztói többlet!
- c) Számítsa ki a holtteher-vesztés nagyságát!

megoldás: lásd videó

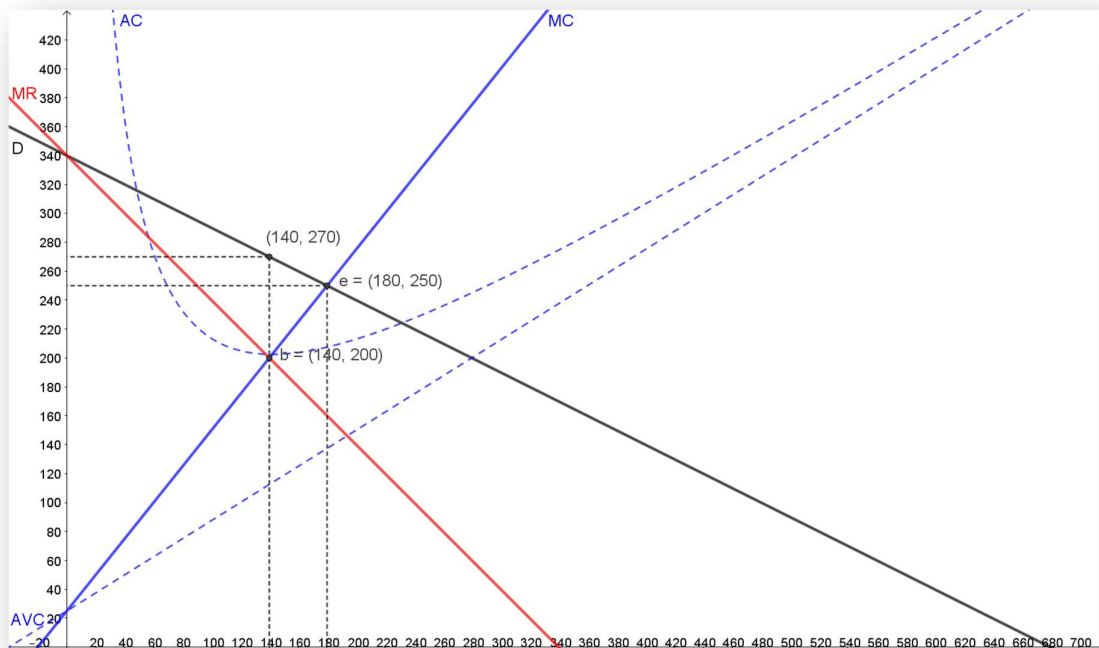
9. fejezet 1. önálló feladat (az 1. gyakorló feladat alapján)

Egy piacon az egyeduralkodó termelő $TC = 0,625Q^2 + 25Q + 15000$ költségfüggvénnyel termeli a terméket. A piaci keresleti függvény $D: Q = 680 - 2P$.

- a) Írja föl a monopolista teljes bevételi és határbevételi függvényét!
- b) Számítsa ki a monopolista optimális termelését és a profitmaximalizáló árat! Mekkora a maximálisan elérhető profit?
- c) Számítsa ki a kereslet árrugalmasságát a választott ár-mennyiség kombinációra. Mire következtet a kapott értékből?
- d) Mutassa be, hogy a társadalom jobban járna, ha a monopólium eggyel növelné a termelését!
- e) Mutassa be, hogy a monopólium rosszabbul járna, ha az $MC = P$ -nek megfelelő mennyiséget termelné!

megoldás: lásd következő oldal

- a) Először átalakítjuk a keresleti függvényt az árra: $P = 340 - 0,5Q$. Ezt behelyettesítve a teljes bevétel $TR = P \cdot Q = (340 - 0,5Q) \cdot Q = 340Q - 0,5Q^2$, ahonnan a határbevételi függvény $MR = \frac{dTR}{dQ} = 340 - Q$ (azonos tengelymetszet, kétszeres meredekség).
- b) $MR = MC$, vagyis $340 - Q = 1,25Q + 25$ ahonnan a profitmaximalizáló mennyiség $Q = 140$. Ezt a keresleti függvénybe visszahelyettesítve $P = 340 - 0,5 \cdot 140 = 270$ a profitmaximalizáló ár. A teljes bevétel $TR = 270 \cdot 140 = 37800$, a változó költség $VC = 0,625 \cdot 140^2 + 25 \cdot 140 = 15750$, tehát $PS = 22050$ (ami pozitív, mert $P = 270 > 112,5 = \frac{15750}{140} = AVC$). A profit pedig $T\Pi = 22050 - 12600 = 9450$ (szintén pozitív, mivel $P = 270 > 202,5 = \frac{15750+12600}{140} = AC$. Érdekes észre venni, hogy az optimális termelési szint mellett az átlagköltség majdnem megegyezik a határköltséggel, ez a helyzet a tökéletes verseny esetén a fedezeti helyzet lett volna, és nulla profitot eredményezett volna, most azonban, mivel a monopólium a határköltségnél magasabb áron tud értékesíteni, profitot jelent).
- c) $\varepsilon = -2 \cdot \frac{270}{140} = -3,86$. A kereslet rugalmas, az árcsökkenés növelné a vállalat bevételét, de a profitját nem.
- d) A 141. darab termék értéke a keresleti függvény alapján $P = 340 - 0,5 \cdot 141 = 269,5$, előállításának határköltsége pedig csak $MC = 1,25 \cdot 141 + 25 = 201,25$, vagyis a 141. darab többet érne, mint amennyibe az előállítása kerülne. Ezt nem megtermelni veszteség a társadalom számára.
- e) Megoldva a $340 - 0,5Q = 1,25Q + 25$ egyenletet $Q = 180$ és $P = 250$ adódik. Tudjuk, hogy a társadalom számára ez lenne az optimális termelési szint. A monopólium profitja itt azonban mindössze $T\Pi = (250 \cdot 180) - (0,625 \cdot 180^2 + 25 \cdot 180 + 12600) = 45000 - (24750 + 12600) = 7650$ (itt is igaz még, hogy $P = 250 < 207,5 = AC$, viszont itt kisebb a különbség az ár és az átlagköltség között).

9. fejezet 2. önálló feladat (a 2. gyakorló feladat alapján)

A monopólium egy gyárból szállít két elkülönült piacra. Az egyes piacokon a keresleti függvények $q_A = 90 - 0,5p_A$ és $q_B = 120 - p_B$. A vállalati szintű összköltség-függvény $TC = 5Q + Q^2/6$ alakban írható fel.

- a) Mekkora lesz a profitmaximalizáló ár, mennyiség és a maximálisan elérhető profit?
- b) Írja föl az aggregált keresleti függvényt! Mekkora lenne az elérhető profit, ha a két piacon egységes árat kellene alkalmaznia?
- c) Számítsa ki, hogy az egységes áron mennyit vásárolnak az A, illetve a B piacon! Honnan tudjuk, hogy melyik piacon érdemes növelni, és melyiken csökkenteni az árat?

megoldás: lásd következő oldal

- a) Mindig arra a piacra érdemes szállítani, ahol nagyobb a határbevétel, egészen addig, amíg $MR_A = MR_B = MC$. Az A piac keresleti függvénye $p_A = 180 - 2q_A$, ahonnan a határbevétel $MR_A = 180 - 4q_A$. A B piacon $p_B = 120 - q_B$, ahonnan a határbevétel $MR_B = 120 - 2q_B$. A két egyenletünk lehet mondjuk (1) $MR_A = MR_B$ és (2) $MR_A = MC$. Vagyis (1) $180 - 4q_A = 120 - 2q_B$ (tehát $q_B = 2q_A - 30$) és (2) $180 - 4q_A = 5 + \frac{1}{3}(q_A + q_B)$ (ahonnan pedig $q_B = 525 - 13q_A$). A kettőt egyenlővé téve $525 - 13q_A = 2q_A - 30$, ahonnan $q_A = 37$ és $q_B = 44$. Ekkor $Q = 37 + 44 = 81$. Az A piacon alkalmazandó ár $p_A = 180 - 2 \cdot 37 = 106$, a B piacon alkalmazandó ár pedig $p_B = 120 - 44 = 76$. Ellenőrizhetjük, hogy $MC = \frac{1}{3} \cdot (37 + 44) + 5 = 32 = MR_A = MR_B < p$. A két piacról származó bevétel $TR_A = 106 \cdot 37 = 3922$ és $TR_B = 76 \cdot 44 = 3344$, összesen tehát $TR = 7266$. A teljes költség függvényből $TC = 1498,5$. A maximálisan elérhető profit tehát $5767,5$.
- b) Először is kell egy aggregált keresleti függvény. $Q = q_A + q_B = 210 - 1,5P$ (ha $P < 120$). Az árat most már nem kell indexelni, mivel egységes. Ennek az inverz alakja $P = 140 - \frac{2}{3}Q$, ahonnan a határbevételi függvény $MR = 140 - \frac{4}{3}Q$. Az optimumban ez lesz egyenlő a határköltséggel, vagyis megoldjuk a $140 - \frac{4}{3}Q = \frac{1}{3}Q + 5$ egyenletet, ahonnan $Q = 81$ adódik. Ezt visszaírva az aggregált keresleti függvénybe $P = 86 < 120$ adódik. A határköltség és határbevétel függvényekbe visszahelyettesítve látjuk, hogy $MC = MR = 32$. A teljes bevétel most $TR = 86 \cdot 81 = 6966$, kevesebb, mint ha különböző áron értékesíthetnénk a különböző piacokon. Mivel ugyanúgy 81 az optimális kibocsátás, a teljes költség természetesen ugyanakkora, így a maximálisan elérhető profit $5467,5$, azaz 5,2%-kal csökkent.
- c) $q_A = 90 - 0,5 \cdot 86 = 47$ és $q_B = 120 - 86 = 34$. Ha ezeket behelyettesítjük a határbevételi függvényeikbe, akkor az látjuk, hogy $MR_A = 180 - 4 \cdot 47 = -8 < 52 = 120 - 2 \cdot 34$. Érdemes tehát például az utolsó eladott darabot inkább átvinni a B piacra. Ezt úgy tudjuk megtenni, hogy az A piacon emeljük az árat, a B piacon pedig csökkentjük. Ha kiszámoljuk az árrugalmasságokat a piacokon, akkor $\varepsilon_A = -0,5 \cdot \frac{86}{47} = -0,915$, érdemes tehát növelni az árat, és $\varepsilon_B = -1 \cdot \frac{86}{34} = -2,53$, érdemes csökkenteni az árat.

9. fejezet 3. önálló feladat (a 3. gyakorló feladat alapján)

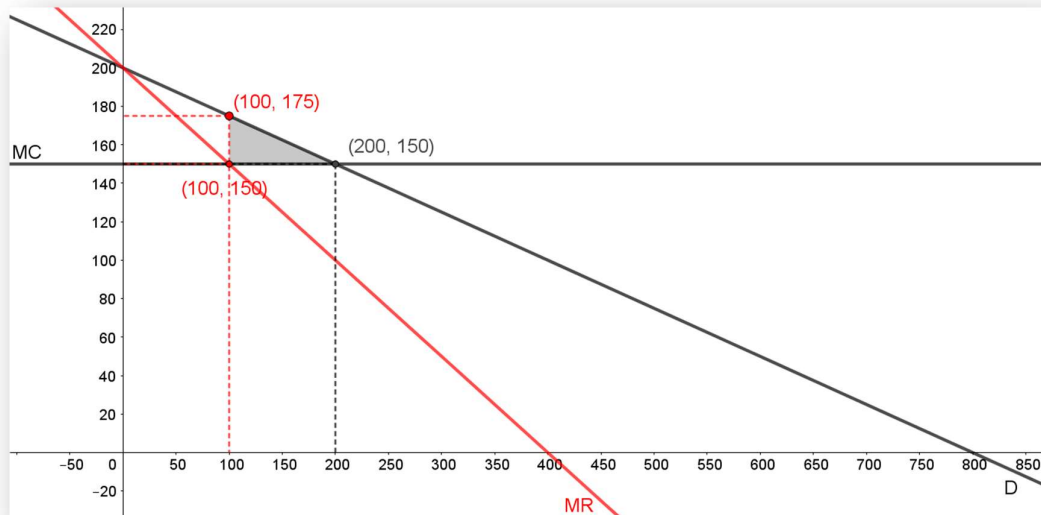
Egy termék piacán a keresleti függvény $Q = 800 - 4P$. A termék *konstans* $MC = 150$ határköltséggel állítható elő.

- a) Ha a piacon tökéletes verseny uralkodik, mekkora lesz a termék ára, mennyisége, a termelői és a fogyasztói többlet?
- b) Ha monopolizált a piac, mekkora lesz a termék ára, mennyisége, a termelői és a fogyasztói többlet?
- c) Mekkora társadalmi veszteséget okoz, ha monopolizálódik az ágazat?

megoldás: lásd következő oldal

- a) Először át kell alakítanunk a keresleti függvényt a P változóra, így $P = 200 - 0,25Q$. Az optimumfeltétel az $P = MC$ vagyis $200 - 0,5Q = 150$ ahonnan $Q = 200$ és $P = 200 - 0,25 \cdot 200 = 150 = MC$. A teljes bevétel $TR = 150 \cdot 200 = 30000$, a változó költség ezúttal a $VC = 150 \cdot 200 = 30000$ formában számítható ki, ekkor $PS = 30000 - 30000 = 0$, és a fogyasztói többlet $CS = \frac{(200-1) \cdot 200}{2} = 5000$, így a teljes társadalmi többlet $TS = PS + CS = 5000$.
- a) Az optimumfeltétel most az $MR = MC$ vagyis $200 - 0,5Q = 150$ ahonnan $Q = 100$ és $P = 200 - 0,25 \cdot 100 = 175$, miközben az utolsó előállított darab határköltsége továbbra is 150. A teljes bevétel $TR = 175 \cdot 100 = 17500$, a változó költség ezúttal $VC = 150 \cdot 100 = 15000$, a termelői többlet $PS = 17500 - 15000 = 2500$, és a fogyasztói többlet $CS = \frac{(200-1) \cdot 100}{2} = 1250$, így a teljes társadalmi többlet $TS = PS + CS = 3750$. Kisebb a teljes társadalmi többlet, és nagyobb része jut a monopolizált piacon a termelőnek, és kisebb része a fogyasztónak, mint ha tökéletes verseny lenne.
- b) A monopólium létéből adódó jóléti veszteség, a holtteher-veszteség $DWL = TS_{tv} - TS_{mon} = 1250 = \frac{25 \cdot 100}{2}$. A holtteher-veszteség az ábrán szürkével jelölt háromszög.

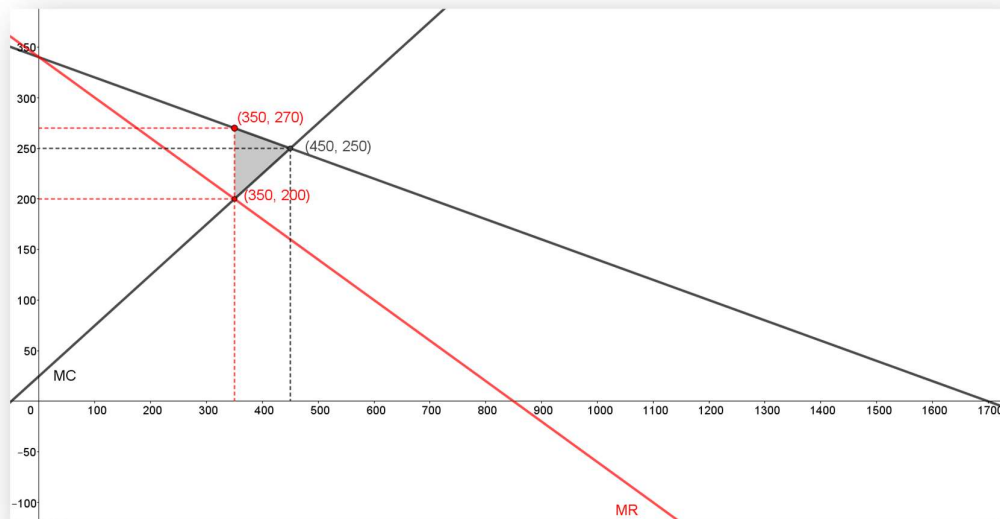
9. fejezet 4. önálló feladat (a 3. gyakorló feladat alapján)

Egy monopólium terméke iránt a piaci kereslet $P = 340 - 0,2Q$. A terméket $MC = 25 + 0,5Q$ határkötséggel tudja előállítani a vállalat. A termelés fix költsége 40000.

- a) Határozza meg a profitmaximalizáló árat és mennyiséget! Mekkora a maximálisan elérhető profit? Mekkora a fogyasztói többlet?
- b) Tegyük föl, hogy a fenti határkötség függvény egy tökéletesen versenyző iparág iparági határkötség függvénye! Mekkora lenne így a profitmaximalizáló termelés és a maximálisan elérhető profit? Az optimumban mekkora a fogyasztói többlet!
- c) Számítsa ki a holtteher-veszteség nagyságát!

megoldás: lásd következő oldal

- a) Az optimumfeltétel az $MR = MC$ vagyis $340 - 0,4Q = 25 + 0,5Q$ ahonnan $Q = 350$ és $P = 340 - 0,2 \cdot 350 = 270$. Az utolsó előállított darab határkölsége kisebb az árnál: $MC = 25 + 0,5 \cdot 350 = 200$. A teljes bevétel $TR = 270 \cdot 350 = 94500$, a változó költség $VC = \frac{(25+200) \cdot 350}{2} = 39375$ (lásd ábra), a termelői többlet $PS = 94500 - 39375 = 55125 = \frac{(245 - 200) \cdot 350}{2}$, és a fogyasztói többlet $CS = \frac{(340-270) \cdot 350}{2} = 12250$, így a teljes társadalmi többlet $TS = PS + CS = 67375$.
- b) Az optimumfeltétel az $P = MC$ vagyis $340 - 0,2Q = 25 + 0,5Q$ ahonnan $Q = 450$ és $P = 340 - 0,2 \cdot 450 = 250$. Ez pont megegyezik az utolsó előállított darab határkölségével. A teljes bevétel $TR = 250 \cdot 450 = 112500$, a változó költség $VC = \frac{(25+250) \cdot 450}{2} = 61875$, a termelői többlet $PS = 112500 - 61875 = 50625 = \frac{225 \cdot 450}{2}$, és a fogyasztói többlet $CS = \frac{(340-250) \cdot 450}{2} = 20250$, így a teljes társadalmi többlet $TS = PS + CS = 70875$. A teljes társadalmi többlet így nagyobb, és a szerkezete is más: a tökéletes versenyben nagyobb rész jut a fogyasztóknak és kisebb a termelőknek. Olyan, mintha minden egységnyi termelői többlet veszteség után a fogyasztói többlet több, mint egy egységgel nőne.
- c) A monopólium létéből adódó jóléti veszteség, a holtteher-veszteség $DWL = TS_{tv} - TS_{mon} = 3500 = \frac{70 \cdot 100}{2}$. A holtteher-veszteség az ábrán szürkével jelölt háromszög.

SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEM
GAZDASÁGTUDOMÁNYI KAR
KÖZGAZDÁSZ KÉPZÉS
TÁVOKTATÁSI TAGOZAT
LECKESOROZAT
COPYRIGHT © SZTE GTK 2017/2018

A LECKE TARTALMA, ILLETVE ALKOTÓ ELEMEI ELŐZETES,
ÍRÁSBELI ENGEDÉLY MELLETT HASZNÁLHATÓK FEL.

JELLEN TANYAG
A SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEMEN KÉSZÜLT
AZ EURÓPAI UNIÓ TÁMOGATÁSÁVAL.
PROJEKT AZONOSÍTÓ: EFOP-3.4.3-16-2016-00014

SZÉCHENYI 2020

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE